Anglizmi u medijima

Kišić, Romana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:232633

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

ROMANA KIŠIĆ

DIPLOMSKI RAD

ANGLIZMI U MEDIJIMA

Zagreb, lipanj, 2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

(Čakovec)

PREDMET: Hrvatski jezik

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Romana Kišić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Anglizmi u medijima

MENTOR: prof.dr.sc. Đuro Blažeka

Zagreb, lipanj, 2016.

Sadržaj

Sažetak 1
Summary 2
1. UVOD 3
2. O JEZIČNOM POSUĐIVANJU 4
2.1. Povijest jezičnog posuđivanja 6
2.2. Riječi stranog podrijetla 7
3. JEZIČNI PURIZAM 10
3.1. Jezični puristi u hrvatskom jezikoslovlju 10
4. ANGLIZMI 12
4.1. Vrste anglizama 14
4.2. Prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku 15
4.2.1. Fonološka prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku 15
4.2.2. Ortografska prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku 17
4.2.3. Morfološka prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku 19
4.2.4. Semantička prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku 24
5. NOVINARSKO-PUBLICISTIČKI STIL 26
6. O TEORIJI NAZIVLJA U HRVATSKOM JEZIKU 28
7. ANALIZA KORPUSA 29
7.1. Uvodno određenje korpusa 29
7.2. Analiza medijskog nazivlja 29
7.2.1. O medijskom nazivlju 29
7.2.2. Anglizmi u medijskom nazivlju 30
7.2.3. Sport 30
7.2.4. Politika 32
7.2.5. Zabava 33
7.2.6. Moda 35
8. ZAKLJUČAK 36
POPIS LITERATURE 37
Kratka biografska bilješka 39
Izjava o samostalnoj izradi rada 40
Izjava o javnoj objavi rada 41

Sažetak

Autorica pristupa anglizmima u hrvatskom jeziku služeći se korpusom skupljenim iz medijskog nazivlja, područjem u kojem je zabilježen velik broj anglizama. To područje je odabrano jer su anglizmi u njemu često upotrebljavani, što zbog dolaska novih riječi, što zbog samih medija koji imaju veliku ulogu u širenju stranih riječi. Upravo su anglizmi odabrani za analizu jer engleski jezik danas se ubrzano širi, svakodnevno smo mu izloženi, a i komunikacija s drugim zemljama odvija se upravo na tom jeziku. Na početku rada donosi se pregled jezičnog posuđivanja i jezičnog purizma u hrvatskom jeziku. Nastavit će se s definicijom anglizma, vrstama anglizama te prilagodbi anglizama na četiri razine. Zatim slijede obilježja novinarsko- publicističkog stila te pregled o teorija nazivlja. Rad će se završiti analizom korpusa, sedam brojeva *Jutarnjeg lista* te sedam brojeva *Večernjeg lista*. Autorica smatra da je ovakav korpus dobar za prikaz anglizama jer se u novinama piše o navedenim područjima te će ciklus od sedam dana dati mnoštvo primjera s područja sporta, politike, zabave i mode. Ove su dnevne novine odabrane jer su dostupne širokom pučanstvu i svaki čitatelj može pronaći u njima ono što ga zanima. U analizi se raspravlja o mogućoj zamjeni anglizama hrvatskom riječi te o samoj prilagodbi anglizama.

Ključne riječi: anglizmi, jezično posuđivanje, mediji

Summary

The author analyses English loan words in Croatian in the field of media, where their frequency is amongst the most prominent. English is widely used these days , we are exposed to it everywhere and that is the reason why the author has chosen to write about English loan words in Croatian.The paper starts with the overview of loan words and language purism in Croatian.It goes on to define the loan words, state what kinds there are and explains their adaptations at four levels.What follows are characteristic of journalist-publication style and the overview of the terminology theories. The paper finishes with the corpus analysis which includes seven issues of The Jutarnji and The Večernji paper.The author is of the opinion that such a corpus is very illustrative since there are many areas, such as sport,politics,entertainment and fashion, covered in the span of seven days.These daily papers have been chosen because of their accessabilty to a wide variety of people and because they cover a big range of topics. The analysis discusses a possible replacements for the loan words or their adaptation to our language.

Key words: English loan words,language borrowing, media

1. UVOD

Jezično je posuđivanje danas nužno iz razloga što je sve veća poplava novih riječi koje dolaze s novim izumima, pojavama i predmetima. Iako je ono nužno, potrebno je voditi računa o prilagodbi novih riječi u jezik u koji one dolaze. Cilj ovog rada je objasniti upravo jezično posuđivanje na temelju anglizama u hrvatskom jeziku, posebice u medijima koji su preplavljeni anglizmima. Medijsko nazivlje je za ovaj rad odabrano jer ono vrvi anglizmima, posebice televizija i novinski članci, a sve to pod utjecajem interneta. Ovaj ćemo rad podijeliti na dvije velike cjeline. U prvoj će cjelini biti zastupljena povijest jezičnog posuđivanja, tipovi stranih riječi, jezični purizam i stav jezičnih purista o jezičnom posuđivanju. Nastavit ćemo o anglizmima, definirat ćemo pojam anglizam, predstavit ćemo vrste anglizama te ćemo to poglavlje završiti prilagodbom anglizama na četiri područja. Objasnit ćemo fonološku, ortografsku, morfološku te semantičku prilagodbu anglizama u hrvatskom jeziku koristeći se radovima Anje Nikolić- Hoyt. Fonološka se prilagodba temelji na proučavanju fonoloških karakteristika između hrvatskog i engleskog jezika, ortografska se prilagodba usredotočuje na pravilno zapisivanje riječi te ćemo ovdje vidjeti četiri načina prilagodbe na ortografskoj razini. Morfološku ćemo prilagodbu raščlaniti na tri dijela te ćemo zasebno objasniti prilagodbu imenica, pridjeva i glagola. Prilagodbu anglizama završit ćemo opisivanjem semantičke prilagodbe gdje ćemo vidjeti kako sve više riječi dobivaju ili gube značenja. S obzirom da rad čini analiza anglizama u novinskim člancima, objasnit ćemo novinarsko- publicistički stil te samu teoriju nazivlja u hrvatskom jeziku. Drugu cjelinu čini određenje korpusa te analiza anglizama u medijima, odnosno, analiza anglizama u novinskim člancima. Analiza će obuhvatiti anglizme na četiri područja: političko, sportsko, područje zabave i područje mode. Sve ćemo anglizme tražiti u sedmodnevnom ciklusu Jutarnjeg lista i Večernjeg lista iz razloga što su te dnevne novine među najčitanijima i najraznolikijima što se tiče sadržaja. Pokušat ćemo pronaći najbolja rješenja za pronađene anglizme, a ako nema dostojne hrvatske riječi, usmjerit ćemo na najbolji tip prilagodbe koji bi zadovoljio i prosječnog govornika hrvatskog jezika kojemu engleski jezik nije uopće ili dovoljno poznat. Cilj ovog rada je predstaviti anglizme kojima se novinari svakodnevno služe te ponuditi prikladne hrvatske riječi.

2. O JEZIČNOM POSUĐIVANJU

Potrebno je objasniti proces jezičnog posuđivanja s obzirom da osnovu ovog rada čini analiza riječi koje izvorno ne pripadaju hrvatskom jeziku.

„*Proces jezičnog posuđivanja započinje transferom modela iz jezika davatelja u jezik primatelj. U procesu integracije strana se riječ, tj. model prilagođava sustavu jezika primatelja na različitim jezičnim razinama zadobivajući status posuđenice, tj. replike*." (Sočanac, 2005, str. 9).

Iz navedenog je vidljivo da proces jezičnog posuđivanja podrazumijeva prelazak riječi iz jednog jezika u drugi jezik. Filipović u svojoj knjizi *Teorija jezika u kontaktu* (1986) navodi kako pogled u povijest ljudskih jezika pokazuje da su jezici morali dolaziti u kontakt od samih svojih početaka i da su počeli utjecati jedni na druge u raznim oblicima i raznim okolnostima.

U povijesti se javlja i termin *miješani* jezici. Filipović (1986) naglašava kako Rasmus Rask izražava sumnju da miješani jezici uopće i postoje; ako se jedan jezik miješa s drugim, on može preuzeti neke posuđenice, ali nikad neće preuzeti morfološke oblike. Leksik mnogih jezika može često nositi znakove miješanja, ali gramatička struktura vrlo rijetko. Filipović (1986) dalje navodi kako poznati oksfordski profesor i lingvist Max Müller ističe u svojim predavanjima o jeziku da ma koliko jezici bili miješani u jeziku, oni ne mogu biti miješani u svojoj gramatici.

„*Američki lingvist W.D.Whitney polazi od stajališta da se mogu posuđivati ne samo pojedine riječi nego da se i čitav jezik jednog naroda može prenijeti na drugi ako je to potrebno radi razumijevanja.*" (Filipović, 1986, str. 19).

Filipović (1986) navodi kako Hugo Schuchardt ističe kako uopće nema jezika koji nije nemiješan, a s istog je stajališta polazio i Ernst Windisch koji je ustanovio da naučeni strani jezik ne postaje miješani jezik, već to postaje vlastiti jezik jednog naroda pod utjecajem stranog jezika. Autor tvrdi kako neki lingvisti razlikuju jezično posuđivanje i jezično miješanje, dok drugi smatraju da između tih pojava nema nikakve razlike. Filipović smatra kako miješanje jezika nastaje jednostranim ili obostranim utjecajem dvaju ili više jezika koji ili nisu uopće srodni ili pripadaju istoj jezičnoj porodici, ali su se tako različito razvili da se moraju posebno učiti.

Filipović (1986) nastavlja kako je najjednostavniji oblik lingvističkog utjecaja onaj u kojem se jedan jednostavan element izvuče iz nekog jezika davatelja i upotrijebi u kontekstu drugog jezika primatelja. Kad je element prešao iz jezika davatelja u jezik primatelja ili je jezik primatelj posudio element od jezika davatelja, kažemo da je nastupila interferencija između jezika davatelja i jezika primatelja.

Filipović u knjizi *Teorija jezika u kontaktu* razlikuje tri stupnja posuđivanja:

a) prebacivanje je pojava kad bilingvalni govornik alternativno upotrebljava dva jezika pa u svoj govor uvede iz drugog jezika potpuno neadaptiranu riječ;
b) interferencija se javlja kad dođe do preklapanja dvaju jezika;
c) integracija je stadij u kojem se strani element uklopio u sustav jezika primatelja kao utvrđena i potpuno adaptirana posuđenica.

Ovdje se susrećemo s nepoznatim pojmovima, a objasnit ćemo ih koristeći se knjigom *Teorija jezika u kontaktu*.

„*Interferencija je lingvističko preklapanje kad se dva sustava upotrebljavaju simultano za jedan lingvistički element*." (Filipović, 1986, str. 45)

„*Integracija nekog elementa u novi jezik jest proces koji se obavlja na razne načine prema govorniku i rezultira u nekim varijacijama oblika*." (Filipović, 1986, str. 45)

„*Integracija gotovo nikad ne rezultira novim kategorijama u jeziku nego najčešće dodaje nove članove starim kategorijama*." (Filipović, 1986, str. 46)

Filipović (1986) nas upoznaje sa posrednim i neposrednim posuđivanjem. Posrednim posuđivanjem smatra osnivanje na posredniku preko kojeg jezik davatelj dolazi u dodir s jezikom primateljem. Taj posrednik može biti neki jezik, ali najčešće su to masovni mediji koji su mnogo efikasniji posrednici od jednog jezika, a ti mediji mogu biti pisana riječ ili govorena riječ. Neposredno se pak posuđivanje vrši bez posrednika, direktnim kontaktom govornika jezika davatelja s govornicima jezika primatelja te je jezik davatelj u toj situaciji dominantan jezik, jezik prestiža, jezik na kojem se odvija cijela društvena djelatnost i veći dio života govornika jezika

primatelja u sredini u kojoj žive, od školovanja do svakodnevnog zanimanja i ostalih aktivnosti.

Filipović (1986) navodi kako proces jezičnog posuđivanja počinje transferom modela iz jezika davatelja u jezik primatelj. Model počinje svoju adaptaciju kako bi se integrirao u jezik primatelj te prolazi kroz razne stadije adaptacije i dobiva različite oblike kompromisne replike. Kad se adaptacija modela dovrši i on se u potpunosti integrira u sustav jezika primatelja, uzima oblik koji zovemo *replika.* Taj proces reguliraju dvije lingvističke operacije: *supstitucija* i *importacija.* Svaki aspekt modela koji se zamjenjuje nekim ekvivalentom iz sustava jezika primatelja zove se supstitucija, a svaki onaj što ga je replika preuzela predstavlja importaciju. Pri adaptaciji modela u repliku supstitucija je mnogo češće pojava nego importacija. U posrednom se posuđivanju supstitucija javlja na fonološkoj i morfološkoj razini. Supstituciju na fonološkoj razini nazvali smo tranfonemizacija, a na morfološkoj razini transmorfemizacija te ćemo to u daljnjem radu i detaljnije objasniti.

2.1. Povijest jezičnog posuđivanja

Različiti su jezici tijekom povijesti dolazili u kontakt, bilo to zbog političkih ili geografskih razloga. Sočanac (2005) navodi kako su tijekom čitave povijesti jezici dolazili u dodir zbog različitih čimbenika, kao što su migracije, teritorijalna osvajanja, trgovina, putovanja, kultura, obrazovanje, tehnološka dostignuća.

„*Jezični dodiri mogu imati različite posljedice, koje se kreću od površinskog leksičkog posuđivanja, preko strukturalnog posuđivanja, pa sve do stvaranja novih jezika ili pak izumiranja i nestajanja postojećih*.“ (Sočanac, 2005, str. 9)

Nadalje, Sočanac (2005) ističe kako prema E. Haugenu, jednome od začetnika lingvistike jezičnih dodira, dvojezični se fenomeni kreću u rasponu od jezičnog posuđivanja, preko različitih tipova interferencije, tj. „odstupanja od normi obaju jezika do kojega dolazi u govoru dvojezičnih govornika pod utjecajem jezičnih dodira“ do prebacivanja kodova koje se može definirati kao „ uporaba više od jednog jezika tijekom iste komunikacijske epizode“.

Sočanac (2005) nastavlja kako su dodiri između hrvatskog i jezika kao što su francuski, ruski i engleski novijeg datuma te da posuđivanje uglavnom pripada kulturnom tipu. Nadalje, ističe kako se engleski utjecaj intenzivira poslije Drugog svjetskog rata u svim europskim jezicima pa tako i u hrvatskom.

Babić (2001) smatra kako u izboru hrvatskih i stranih riječi, anglizama, ne bi smjelo biti kolebanja: hrvatske riječi moraju imati izrazitu prednost. Istog mišljenja je i Težak (1999) koji smatra da ne dopuštamo najezdu nehrvatskih riječi iz razloga što ne želimo da one potisnu i izbace iz uporabe istoznačne hrvatske riječi.

Težak u knjizi *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni* (1999) navodi kako se jezik ne može riješiti stranih riječi, ali se moraju koristiti domaće hrvatske riječi.

2.2. Riječi stranog podrijetla

Zahvaljujući razvoju elektronskih medija, prostorne i vremenske barijere, tehnološkim postignućima, internetu…komunikacija se bitno olakšava i ubrzava. U skladu s time, za očekivati je da svaki proizvod ili pojam dobiva svoje ime te je normalno da se prenose u druge jezike te da to ime nose sa sobom. Međutim, očekivano je da reakcije jezika primatelja nisu jednake. Dok su neki jezici otvoreni prema prihvaćanju novih riječi, drugi žele zadržati čistoću svog jezika. Da bi ostali u koraku s drugim, svjetskim jezicima, većina jezika ipak prihvati novu riječ te ju prilagodi svome jeziku koliko je to moguće. U skladu s time, Babić (2001) piše kako Hrvati koji su stvarali i izgrađivali hrvatski književni jezik nisu odbacivali sve strano već su strano primali u svoj jezik, ali s mjerom i to prvenstveno ono što se već uklopilo u jezik ili se u njega lako uklapa, a za to nismo lako mogli naći zamjenu.

Muhvić-Dimanovski u knjizi *Neologizmi. Problemi teorije i primjene* (2005) ističe kako se neologija kao jezična pojava može definirati kao ukupnost procesa koji određuju stvaranje novih riječi u vokabularu nekog jezika. Nadalje, ističe kako su svi jezici podložni stvaranju i prihvaćanju neologizama jer ih na to tjera društveni razvoj koji sa sobom nosi nove pojave uz koje se onda vežu i nove riječi.

„*Poticaji za stvaranje novih riječi prisutni su prije svega u komunikaciji: govornik u danom trenutku postaje svjestan činjenice da riječima koje mu stoje na raspolaganju u materinskom jeziku ne može dovoljno precizno izraziti neki sadržaj jer mu jednostavno nedostaje stanovita riječ*.“ (Muhvić-Dumanovski,2005, str. 2).

Mihaljević (1998) navodi kako se strane riječi dijele na tuđice i posuđenice, a posuđenice na usvojenice i prilagođenice. Tuđice su riječi koje na nekoj razini nisu sasvim prilagođene. Težak (1999) dijeli posuđenice na internacionalizme i egzotizme. Usvojenice su, prema Mihaljević (1998), one riječi za koje prosječan govornik uopće ne zna da su stranog podrijetla i koje uopće nemaju zamjenu. Mihaljević prilagođenice opisuje kao riječi stranog podrijetla, ali koje su posve integrirane u sustav hrvatskog jezika. Posuđenice su prilagođene hrvatskom jeziku, ali ne ulaze u jezik samo da bi se imenovali neki proizvodi, pojave, pojmovi i slično već i kao fascinacija nekom državom, stranim stilom života… Ne čudi stoga što je mnoštvo engleskih, a još više američkih, riječi upravo na taj način ušlo u skoro sve europske jezike. Neki od primjera tih stranih riječi koje svakodnevno susrećemo su *gadget, shopping, event, PR*…

„*Posuđenice tvore najveći dio neološkog leksika jer je nemoguće očekivati kako će svaka nova riječ koja se u nekom jeziku pojavi s „uvezenim“ pojmom odmah biti prevedena.“* (Muhvić-Dimanovski, 2005, str. 39).

Među posuđenicama danas prvo mjesto zauzimaju upravo one engleskog, odnosno, američkog podrijetla, tj. anglizmi . Bez obzira na to ostaju li na razini posuđenice ili se s vremenom prevode, mora ih se uzeti u obzir kao neizostavan segment unutar većeg skupa novih riječi.

Filipović (1986) piše kako posuđenica uvijek znači stanovitu materijalnu superiornost pa su, stoga, posuđenice većinom imenice, a u gramatici se vidi najveći strani utjecaj u kategoriji plurala imenice. Filipović smatra da bi bio potreban znatno intimniji dodir među narodima kako bi se utjecalo na sustav glagola. Filipović dalje navodi kako Windisch ističe da glavni čimbenik koji utječe na status posuđenice u jeziku primaocu jest moda i moguća izražajnost posuđene riječi.

Filipović u knjizi *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje* (1990) potrebu za novim riječima povezuje također sa imenovanjem novih predmeta, pojava ili novih ideja. Ističe kako se u tom času može govoriti o praznim mjestima u vokabularu nekog jezika.

„*Ta se prazna mjesta mogu popuniti jednim od triju postupaka: a) tvori se nova riječ od postojećih elemenata toga jezika; b) posuđuje se riječ kojeg stranog jezika; c) mijenja se značenje neke postojeće riječi u rječniku ili joj se uz staro značenje dodaje i jedno novo značenje. Postupci b) i c) klasificiraju se u semantici kao uzroci promjene značenja vezani uz jezično posuđivanje*.“ (Filipović, 1990, str. 15).

Najjednostavniji i najčešći postupak je upravo posuđivanje riječi iz kojeg stranog jezika. Te se riječi u procesu posuđivanja adaptiraju i integriraju u jezik primalac pa kao posuđenice popunjuju navedena prazna mjesta u vokabularu.

„*Postupak promjene značenja već postojeće riječi u jeziku ili dodavanje novog značenje rjeđe se primjenjuje, ali je bogatiji po mogućim promjenama značenja riječi koje kroz taj postupak prolaze.“* (Filipović, 1990, str. 15).

Nikolić-Hoyt u poglavlju *Hrvatski u dodiru s engleskim jezikom* u knjizi *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima. Prilagodba posuđenica* (2005) navodi kako širenju engleskog znatno pridonosi i dominantan položaj engleskog u učenju stranih jezika u Hrvatskoj, i to počevši od vrtića i poučavanje engleskog u najranijoj dobi pa sve do škola, fakulteta i općenito specijaliziranih ustanova za jezičnu edukaciju. Autorica smatra da je to važno istaknuti jer prije Drugog svjetskog rata kod nas nije postojala tradicija engleskog u školstvu, izuzev pomorskoga i ponekih „trgovačkih“ škola.

Nives Opačić (2007b) smatra da je nepotrebnim potiranjem dobrih starijih hrvatskih riječi i europeizama na račun novoleksika, hrvatski leksički fond nedvojbeno osiromašio, a ako se uzme u obzir drastičan pad čitanja hrvatskih tekstova u školi, i još više, njihova razumijevanja, vidi se da je hrvatski leksik u svojoj slobodnoj, demokratskoj i međunarodno priznatoj državi ugrožen s više strana.

3. JEZIČNI PURIZAM

Mihaljević (1998) piše kako je težnja za jezičnom čistoćom trajno obilježje hrvatskoga književnoga jezika od njegovih početaka do danas i u skladu se s njome nastoji najprije iskušati vlastite mogućnosti, a tek kad su one iscrpljene, poseže se za tuđim. Smatra da je ta težnja veoma zahtjevna i može se ostvariti samo velikim trudom, ali je isto tako i stvaralačka, odnosno, nastoji stvoriti hrvatska izrazna sredstva i aktivno se odnosi prema jeziku i njegovim izražajnim mogućnostima. Katičić (1992) piše kako je purizam kulturno opredjeljenje te ga nose čistunci koji su se opredijelili za nepopustljivu dosljednost kada se radi o jezičnoj čistoći. On smatra da je jezik sam po sebi purističan jer zahtijeva da se govoreći njime služimo izražajnim sredstvima koja mu pripadaju. Samardžija (1993) pak upozorava na opasnost od nestanka hrvatskog jezika u ranijoj povijesti. Spominje utjecaj latinskog, staroslavenskog, talijanskog, njemačkog, mađarskog i turskog jezika te napominje kako je hrvatski jezik u toj situaciji bio u ulozi jezika primaoca. Zbog toga smatra da je hrvatski jezik bio u opasnosti da posuđenice preplave hrvatski jezik, a kao glavnu značajku hrvatskog purizma navodi opiranje prvenstveno germanizmima.

3.1. Jezični puristi u hrvatskom jezikoslovlju

Muhvić-Dimanovski (2005) navodi kako ne čudi što je tijekom povijesnog razvoja hrvatskog jezika bilo mnogo onih koji su se zalagali za uklanjanje stranih riječi i posuđenica iz jezika i nastojali pronaći valjane zamjene za njih s obzirom na činjenicu da su hrvatski jezikoslovci oduvijek gajili purističke stavove prema jeziku. Nadalje, autorica navodi kako se puristički stav ocrtavao uglavnom u dva smjera: prvi je bio protiv posuđenica, a drugi je bio tzv. štokavski purizam kojemu je cilj bio dosta radikalno uklanjanje kajkavskih i čakavskih riječi iz književnog jezika. Upravo je velik broj anglizama u rječnicima novih riječi vrlo često „trn u oku“ puristički orijentiranim jezikoslovcima jer se, prema njihovu mišljenju, takvom pristupu obradi novih riječi podilazi tendenciji nekritičkog prihvaćanja svega što je strano, posebice američko ili britansko.

Prema Samardžiji (1993), zadnja dva desetljeća 19.stoljeća snažan prinos purističkim nastojanjima dali su Ivan Broz i Tomo Maretić.

Babić (2001) u knjizi *Hrvatska jezikoslovna prenja* spominje Bogoslava Šuleka kao jednog od najvećih ostvaritelja hrvatske težnje za jezičnom čistoćom. Njegovo se ime spominje i u knjizi *Jezični purizam u NDH* gdje Samardžija tvrdi kako je zahvaljujući njegovom maru hrvatski standardni jezik oslobođen stranih riječi, posebice njemačkih.

Unatoč tome što je jezik otvoren sustav, mnogi na promjene u jeziku ne gledaju s odobravanjem. Upravo je, ranije spomenuto, jezično posuđivanje velik kamen spoticanja među jezikoslovcima. Babić (2001) oštro kritizira sve one koji ne rade u duhu hrvatskog jezika.

Babić (2004) smatra da je prodor engleskih riječi u druge jezike i borba protiv tog prodora razumljiva, ali da je potrebno znati da u kulturnom i jezičnom smislu nismo i ne moramo biti podređeni američkoj kulturi ni engleskome, odnosno, američkome jeziku. Nadalje, smatra da se prodor ne može zaustaviti, ali mu moramo postavljati granice.

Težak (1999) ističe kako hrvatski intelektualci odavno teže čistoći jezika, a ta je težnja povezana s bitkom protiv silovita presizanja susjednih jezika na hrvatsko tlo.

Filipović (1990) ističe da purizam u Hrvatskoj, koliko god bio jak u pojedinim razdobljima, nije uspio spriječiti proces preuzimanja stranih riječi koje su se brzo adaptirale i integrirale u sustav hrvatskog jezika.

4. ANGLIZMI

„*Poznato je da je engleski danas lingua franca u međunarodnoj komunikaciji* .“ (Muhvić-Dimanovski, 2005, str. 42). Autorica ukazuje kako je primarni pokazatelj toga Europska unija gdje je upravo engleski jezik prvi radni jezik, sve se prevodi na engleski i s engleskog na druge europske jezike. Engleski je jezik prisutan u svakodnevnom životu neovisno o dobi i spolu. Svjedoci smo da nam se svakodnevno prikazuju emisije, serijali i filmovi na engleskom jeziku, a i sve se više knjiga te stripova čita upravo na engleskom jeziku. Veliku ulogu u rasprostranjenosti engleskog jezika imaju mediji, posebice dnevni i tjedni listovi. Nives Opačić (2007a) ističe kako pomodnost i povodljivost za engleskim kucaju na velika vrata i u hrvatskom novinarstvu- „ozbiljnom“ i „žutom“. U svrhu ovog rada, kasnije ćemo obratiti pozornost upravo na dnevne listove te upotrebu anglizama u njima. Upozorit ćemo na situacije gdje se umjesto dostojne hrvatske zamjene koriste anglizmi koji ponekad i nisu jasni svim čitateljima.

Mihaljević (2003) navodi kako ogroman utjecaj na sve jezike pa tako i na hrvatski ima pojava interneta. Autorica navodi kako je jezik interneta bio isključivo engleski pa se čak nagađalo o tome kako će internet istisnuti sve ostale jezike. Danas prisutnost drugih jezika na internetu sve više raste te engleski više nije jedini jezik interneta.

„*Engleski danas je nedvojbeno jezik najveće prodornosti i prestiža pa ulazi u sve europske jezike. Proces pojave engleskih riječi u gotovo svim jezicima svijeta možemo povezati sa samom globalizacijom*.“ (Mihaljević, 2003, str. 161).

S ovom se tezom podudara mišljenje i autora Stjepana Babića (2004) koji smatra da je engleski danas postao svjetski jezik te je stoga i snažan prodor engleskih riječi u velik broj ostalih jezika.

Moira Kostić- Bobanović u svom znanstvenom radu *Samoprocjena komunikacije kompetencije na materinskom i stranom jeziku* (2007) piše kako su upravo globalizacijski procesi doveli do neophodnosti poznavanja engleskog jezika bez kojeg je u vrijeme suvremenog način života, gotovo nezamislivo obavljanje bilo koje djelatnosti, posebice u krajevima gdje se intenzivira razvoj turizma.

U skladu s time, možemo zaključiti kako je engleski jezik postao jezik današnjice, odnosno, univerzalno sredstvo komunikacije. To potvrđuje i sljedeća teza autorice Nikolić- Hoyt:

„*Masovno preuzimanje engleskih elemenata u hrvatski (i druge jezike) tijesno je povezano s porastom broja govornika engleskog kao stranog jezika na globalnoj razini kao i s prestižnošću (angloameričkog) engleskog jezika i kulture*." (Nikolić-Hoyt, 2005, str. 204).

Nives Opačić (2007a) navodi kako je prvi i osnovni razlog prodiranja engleskih riječi i izraza sklonost Hrvata svemu što dolazi iz inozemstva i povodljivost za tim. Sljedeći dolaze s novim tehnologijama, telekomunikacijama, internetskom mrežom, medijima i industrijom zabave, a autorica smatra da ne treba zanemariti ni kozmetiku. Nadalje ističe kako je lakše prenijeti gotovu formulu nego shvatiti što ona zapravo znači, jer potonje traži pojačan intelektualni napor, traganje za najboljim izrazom koji će obuhvatiti što više sadržaja nekog pojma i pridružiti ga pronađenom ili (sretno) skovanom izrazu.

Da bi detaljnije mogli pisati o anglizmima, potrebno je definirati taj pojam. Tijekom čitanja literature, dolazimo do pojmova *anglizam* i *anglicizam* te se postavlja pitanje jesu li ta dva termina istoznačna ili ne. U Anićevom *Velikom rječniku hrvatskog jezika* (2006) pojam *anglizam* je označen kao prepoznatljiva riječ ili jedinica iz engleskog jezika preuzeta i prilagođena drugom jeziku te se kao drugi termin navodi *anglicizam*. Iz ovoga zaključujemo da su anglizam i anglicizam istoznačnice.

U ovom ćemo se radu zadržati na terminu anglizam s obzirom da su *anglizam* i *anglicizam* istoznačnice.

Filipović (1990) navodi kako je *anglizam* engleska riječ preuzeta iz engleskog jezika kao strana riječ koja se, da bi se mogla integrirati u sustav jezika primaoca i tako postati posuđenica, u toku transfera mora adaptirati prema sustavu jezika primaoca. Nadalje, Filipović navodi kako se ona posuđuje kad se javlja potreba za novom riječi da se ispuni prazno mjesto u vokabularu, tj. kad se iz engleskog preuzme predmet, pojam ili ideja koje treba imenovati u hrvatskom ili srpskom. Definicija kao takva je prilično sažeta s obzirom na to da se engleski vokabular ne

sastoji samo od izvornih engleskih riječi. Da bi se definicija proširila, potrebno je definirati engleski vokabular.

„*Prvu skupinu engleskog vokabulara čine domaće, anglosaksonske riječi; drugu skupinu čine posuđenice iz francuskog i ostalih evropskih jezika; treću skupinu čine riječi preuzete iz ostalih jezika, s drugih kontinenata.“* (Filipović, 1990, str. 17).

Iz navedenoga možemo zaključiti kako anglizmi nisu samo domaće anglosaksonske riječi već i sve posuđenice integrirane u sustav engleskog jezika. Na osnovi toga Filipoviće proširuje definiciju anglicizama:

„ *Anglicizam je svaka riječ preuzeta iz engleskog jezika koja označava neki predmet, ideju ili pojam kao sastavne dijelove engleske civilizacije; ona ne mora biti engleskog porijekla, ali mora biti adaptirana prema sustavu engleskog jezika i integrirana u engleski vokabular*.“ (Filipović, 1990, str. 17)

4.1. Vrste anglizama

U ovom ćemo se poglavlju koristiti knjigom *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje*, autora Rudolfa Filipovića.

Postoje dvije velike skupine posuđenica engleskih riječi. Prvu skupinu čine riječi preuzete iz engleskog jezika koje su adaptirane prema sustavu hrvatskog ili srpskog jezika i ponašaju se kao domaće riječi. To su anglicizmi, odnosno anglizmi.

Među anglizme uvrštavamo još jednu skupinu riječi nastalih u Velikoj Britaniji ili Sjedinjenim Američkim Državama. To su riječi, tehnički termini, kojima se imenuju pronalasci ili znanstvena otkrića i dostignuća britanskih ili američkih znanstvenika iz različitih grana znanosti. Po svome obliku one su izvedene od latinskih ili grčkih riječi i adaptirane tako da se uklapaju u sustav engleskog jezika. One se po svojoj velikoj rasprostranjenosti u mnogim jezicima mogu nazvati *internacionalizmima*.

Detaljnijom analizom bi anglizme mogli rastaviti i na *briticizme* (anglizmi koji su sastavni dio britanske civilizacije) i *amerikanizme* (anglizmi koji su sastavni dio američke civilizacije). Navedeni se termini rijetko javljaju, najčešće se za oba termina upotrebljava *anglizam*. Filipović navodi i termine *kanadijanizam* i

novozelandizam, no zbog svoje (ne)rasprostranjenosti, nisu ni potrebni u našoj analizi anglizama u medijima.

Druga se skupina sastoji od riječi ili izraza koje se čine identičnim s riječima iz prve skupine jer su sastavljene od elemenata engleskog porijekla, ali cjelina koju čine nije preuzeta iz engleskog jer u njemu i ne postoji. Te se nove riječi ili izrazi zovu *sekundarni anglicizmi* ili *pseudoanglicizmi*. Pseudoanglicizmi se u jeziku primaocu formiraju na nekoliko načina. Prvi način je kompozicijom gdje se anglizam spaja s riječi *man* (gol = golman). Drugi način je derivacijom na način da se anglizmu dodaje engleski sufiks (-er, -ist…), npr. džezer, vaterpolist. Treći je način elipsom, odnosno, ispuštanjem sufiksa (-ing) ili kojeg drugog dijela anglizma, npr. boxing = boks.

4.2. Prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku

Da bi anglizmi bili potpuno integrirani u jezik primatelja, oni se moraju prilagoditi na četiri razine. To su ortografska, fonološka, morfološka te semantička razina. Te je razine utvrdio Rudolf Filipović, a preuzela ih je Anja Nikolić-Hoyt u svom poglavlju knjige *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima: prilagodba posuđenica*. Ona je u poglavlju pisala upravo o dodiru hrvatskog i engleskog jezika te će nam upravo to poglavlje služiti kao osnova za pisanje o prilagodbi anglizama na sve četiri razine.

4.2.1. Fonološka prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku

Da bi mogli pisati o fonološkoj prilagodbi, potrebno je razjasniti što je to fonologija. Anić (2006) fonologiju definira kao „ *dio gramatike koja proučava foneme ili glasove kao razlikovne jedinice*“. (Anić, 2006, str. 324)

Opis adaptacije modela na fonološkoj razini temelji se na kontrastivnom proučavanju fonoloških karakteristika standardnih oblika izvornoga i ciljnoga jezika, to jest apstraktnih sustava u dodiru. Izgovoreni fonemi jezika primatelja, čak i oni koje smatramo podudarnima, nerijetko samo približno odgovaraju akustičnim obilježjima fonema jezika davatelja. Primjerice, premda hrvatski i engleski /l/

smatramo istim fonemima, hrvatski /l/ je obično tvrđi od engleskog. Isto tako, u usporedbi s hrvatskim parnjacima, engleski su bezvučni okluzivi /p/ i /k/ često ili uvijek aspirirani, dakle popraćeni hakom pa imaju drugačiji fonemski ostvaraj. U određivanju tipova transfonemizacije, najveći problem predstavljaju slični fonemi drugog jezika, oni koji se nedovoljno razlikuju. Izgovor posuđenih riječi ne ovisi samo o fonologiji, nego podliježe i utjecaju drugih jezičnih i izvanjezičnih čimbenika.

Hrvatski i engleski fonološki sustavi razlikuju se u broju fonema. Fonemski sustav standardnog oblika hrvatskog jezika sastoji se od 32 fonema: 17 šumnika odnosno pravih suglasnika, 9 sonanata i 6 samoglasnika. Engleski sustav broji 44 fonema: 24 suglasnička i 20 samoglasnička. Sustavi se razlikuju i po mjestu, odnosno načinu tvorbe.

S dvanaest samoglasnika monoftonga (/iː/, /ɪ/, /e/, /æ/, /aː/, /ɔ/, /ɔː/, /ʊ/, /uː/, /ʌ/, /ɜː/ i /ə/) i osam diftonga (/eɪ/, (aɪ/, /ɔɪ/, /aʊ/, /əʊ/, /ɪə/, /ɛə/ i /uə/) engleski jezik raspolaže znatno većim brojem vokala nego hrvatski.

Postoje tri skupine fonema: isti, odnosno, podudarni, slični i različiti te odgovaraju trima tipovima transfonemizacije, tj. supstitucije na fonološkoj razini.

U primjere potpune ili nulte transfonemizacije spadaju fonemi engleskog i hrvatskog jezika čiji se opisi u potpunosti, ili gotovo u potpunosti, podudaraju pa se fonem jezika davatelja može lako zamijeniti odgovarajućim fonemom jezika primatelja.

Djelomično se transfonemiziraju slični fonemi, to jest oni čiji se opisi ne podudaraju bilo po mjestu artikulacije (suglasnici), bilo po stupnju otvora (samoglasnici).

Slobodnoj transfonemizaciji pripadaju engleski fonemi koje ne nalazimo u hrvatskom jeziku pa se njihov fonološki oblik formira prema ortografiji modela. Transfonemizaciju ponekad slijedi izgovor, ponekad ortografiju, a ima i primjera transfonemizacije u kombinaciji izgovora i ortografije modela.

4.2.2. Ortografska prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku

„*Ortografija je skup pravila za ispravno bilježenje riječi nekog jezika korištenjem odgovarajućeg sustava znakova*“. (Anić, 2006, str. 957)

Sasvim je jasno da odnos grafema i fonema u jednom jeziku nije podudaran sa drugim jezikom. Zbog nepodudaranja broja i odnosa grafema i fonema u engleskom i hrvatskom, engleski se fonemi u procesu razvoja modela u anglizam ne mogu uvijek jednostavno zamijeniti odgovarajućim grafemima hrvatskog jezika. Naime, dok jedan grafem u engleskom može predstavljati više od jednog fonema, odnosno isti grafemi ponekad označavaju različite foneme, u hrvatskom se nerijetko provodi princip „ jedan fonem- jedan grafem“. Posljedica toga jest pojava nepodudarnog odnosa između govora i grafije u velikom broju novih anglizama u hrvatskom. Razlikujemo četiri načina formiranja ortografije osnovnog oblika anglizma: *određivanje osnovnog oblika prema izgovoru modela, prema ortografiji modela, kombinacijom izgovora i ortografije modela te utjecajem jezika posrednika*.

Analiza ortografije anglizama koji se formiraju *prema izgovoru modela* temelji se na određivanju grafema jezika primatelja koji mogu predstavljati foneme jezika davatelja. Engleska se riječ piše hrvatski, pomoću katkad specifično (razlikovnih) hrvatskih grafema koji, međutim, predstavljaju odgovarajuće engleske foneme. S druge strane, znatan broj posuđenica iz engleskog zadržava izvornu grafiju te se engleske riječi danas sve više pišu engleski. Takve, u osnovi neadaptirane i neintegrirane riječi, pravilnije je nazvati engleskim stranim riječima nego engleskim posuđenicama.

Riječ je o ranijim i potpuno adaptiranim engleskim posuđenicama, primjerice:

eng. *juice* /**d**ʒu:s/ > hrv.**dž**us

eng.cheque /tʃek/ > hrv.**č**ek

eng. *lift* /lɪft/ > hrv. *l**i**ft*

eng. *bulldog* /bʊldɔg/ > hrv. *b**u**ldog*

eng. *nylon* /n**a**ɪlɔn/ > hrv. *n**aj**lon*

Adaptacija ortografije anglizama *prema ortografiji modela* svojstvena je kako starijim tako i novim engleskim posuđenicama u hrvatskom. Naime, ranije engleske posuđenice mahom su se preuzimale pismenim putem pa je bilo uobičajeno da se daje prednost ortografiji u formiranju osnovnog oblika posuđenice. U novije vrijeme znatan broj novih anglizama zadržava ortografski oblik modela, to jest engleskoga. Razlog tome leži u porastu broja govornika engleskog jezika kao i njihove kompetencijske razine te prestižan utjecaj engleskog jezika i kulture u suvremenom svijetu.

Valja razlikovati formiranje ortografije anglizama prema ortografiji modela koje se svodi na zamjenjivanje engleskih grafema hrvatskim od zadržavanja izvorne grafije koja karakterizira potpuno neadaptirane oblike novih engleskih riječi. Neki od primjera su *back-up, home page, makeover, reality show* i slično.

Princip zamjenjivanja engleskih grafema hrvatskim grafemima također se ne provodi uvijek dosljedno jer grafemi hrvatskog jezika nisu identični s grafemima engleskog jezika. Na primjer, engleski grafemski sustav ima četiri grafema *q, w, x, y* kojih nema u grafemskom sustavu hrvatskog jezika. Isto tako, u hrvatskom grafemskom sustavu postoje grafemi koji se ne javljaju u engleskom sustavu. To su *ć, đ, lj, nj*. Ako se u grafiji engleskog modela pojavljuje udvostručen suglasnički grafem, on se u hrvatskoj grafiji zamjenjuje jednostrukim istovrsnim grafemom.

primjerice: *bb >b, mm > m, tt > t, ss > s: stress > stres*.

S druge strane, sve je više primjera koji sadrže udvostručen suglasnički grafem.

primjerice: *fitness*

Adaptacija ortografije anglizama *kombinacijom izgovora i ortografije modela* provodi se tako da se prvi dio anglizma oblikuje prema izgovoru, a drugi slijedi ortografiju modela.

primjerice: eng. *dealer* > hrv. diler

Drugi je način da se prvi dio formira prema ortografiji, a drugi dio prema izgovoru.

primjerice: eng. *interview* > hrv. intervju

Taj princip adaptacije treba razlikovati od veoma proširene pojave kad se ista engleska posuđenica pojavljuje u dva oblika od kojih je jedan formiran prema izgovoru, a drugi prema ortografiji.

primjerice: *šoping/ shopping*

fajl/ file

šoubiznis/ show business

Različiti stupnjevi ortografske adaptacije anglizama svjedoče o različitoj razini uklopljenosti engleskih posuđenica u hrvatski jezični sustav. S jedne strane, kao osnovni oblik anglizma uzima se ona varijanta koja je adaptirana u najvećoj mjeri. S druge pak strane, zbog sve većeg poznavanja engleskog na globalnoj razini, karakteristike jezika, engleskog, u novije se vrijeme anglizmi sve više zadržavaju u izvornom obliku, bilo na planu izgovora ili grafije.

Posljednji je način ortografske prilagodbe *utjecaj jezika posrednika*. Dok su današnji dodiri s engleskim u najvećoj mjeri direktni (engleske se riječi djelovanjem različitih medija preuzimaju neposredno iz jezika), raniji kontakti između hrvatskog i engleskog bili su nerijetko posredovani drugim jezicima. Najaktivniji jezici posrednici u procesu posuđivanja engleskih modela u hrvatski bili su njemački i francuski jezik. Primjerice, pod utjecajem njemačkog kao jezika posrednika formirali su se anglizmi koji u svojoj grafiji nose trag njemačkog izgovora.

primjerice: eng. *strike*/ straık/ > njem. *Streik* / ʃtraik/ > hrv. *Štrajk*

4.2.3. Morfološka prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku

„*Morfologija je dio gramatike, bavi se promjenama oblika riječi u sklonidbi i sprezanju i promjenama gramatičkih morfema*“. (Anić, 2006, str. 777)

Morfološka adaptacija osnovnog oblika engleskih riječi u replike, odnosno posuđenice, u hrvatskom tijesno je određena razlikama među morfološkim sustavima dvaju jezika. Prije svega, različito od engleskog jezika u kojem četiri glavne vrste riječi: imenice, glagoli, pridjevi i prilozi ulaze u kategoriju osnovnog oblika po formuli *slobodni morfem + nulti vezani morfem*, hrvatski jezik ima karakteristične dočetke za pojedine vrste riječi, odnosno za njihove kategorije (rod, broj i padež) imenskih riječi (imenica, zamjenica, pridjeva i brojeva) odnosno lice, broj, vrijeme, način i vid glagolskih oblika. Kad je riječ o određivanju roda posuđenica treba naglasiti da je rod u engleskom prirodan. To znači da imenice koje označavaju ljude

određuju svoj rod prema spolu, dok su stvari i pojmovi srednjeg roda. U hrvatskom je rod gramatički pa se engleske posuđenice u određivanju svoga roda moraju uključiti u sustav gramatičkog roda primatelja, to jest hrvatskoga.

Što se tiče adaptacije engleskih glagola, treba istaknuti da se engleski glagolski sustav razlikuje od glagolskog sustava u hrvatskom i po tome što nema kategoriju glagolskog vida prema kojoj se glagoli u hrvatskom dijele na glagole koji izražavaju svršeni vid i glagole koji izražavaju nesvršeni vid.

Na kraju, za razliku od hrvatskih pridjeva koji rod, broj i padeže označuju pomoću nastavaka, pridjevi u engleskom ne pokazuju razliku između singulara i plurala, ne razlikuju ni rod ni padeže. Upravo zbog navedenih razlika među dva morfološka sustava, proces morfološke adaptacije engleskih modela u replike u hrvatskom karakteriziraju znatne promjene.

Prvo ćemo objasniti *morfološku prilagodbu imenica*. Analiza morfološke adaptacije ili transmorfemizacije imeničkih posuđenica obuhvaća određenje njihova osnovnog oblika i kategorije roda. Ovisno o sastavu modela i adaptaciji vezanog morfema razlikujemo tri stupnja morfološke adaptacije imenica.

Nulta transmorfemizacija je prvi stupanj adaptacije na morfološkoj razini: model odgovara replici i obrnuto. Pošto je prošao adaptaciju na fonološkoj razini, osnovni se oblik davatelja, *model*, koji se sastoji od osnove bez vezanog morfema, integrira u morfološki sustav jezika primatelja bez formalne morfološke promjene, dakle kao replika sastavljena od osnove i nultog vezanog morfema. Taj je tip transmorfemizacije čest jer velik broj imenica u oba jezika završava na konsonant i nema vezanog morfema.

Primjerice:	engleska riječ	posuđenica u hrvatskom
	osnova bez vezanog morfema	osnova+ nulti vezani morfem
	chat	*chat*
	spam	*spam*

Što se tiče imenica koje završavaju na samoglasnik, treba napomenuti da engleske posuđenice koje završavaju na *–i* i *-u* u hrvatskom jeziku zadržavaju dočetni samoglasnik kao dio osnove i ponašaju se kao domaće imenice koje u nominativu jednine imaju nulti morfem.

Primjerice: *bully – buli*

Kompromisna transmorfemizacija drugi je stupanj morfološke adaptacije: posuđenica zadržava sufiks, vezani morfem jezika davatelja koji je fonološki adaptiran, ali nije u skladu s morfološkim sustavom jezika primatelja. Takav samo djelomično adaptiran oblik modela predstavlja kompromisnu repliku na morfološkoj razini. Najčešći primjeri kompromisne transmorfemizacije anglizama jesu kompromisne replike s vezanim morfemima *–er, -ing, -ist, -or, -et*.

Primjerice: engleska riječ osnova + sufiks	posuđenica u hrvatskom osnova + strani sufiks
rapper	*rep**er***
roaming	*roam**ing***
mediavelist	*mediavel**ist***
editor	*edit**or***
wagonette	*vagon**et***

Potpuna transmorfemizacija kao treći stupanj nastavlja adaptaciju vezanog morfema jezika davatelja koji ne odgovara morfološkom sustavu jezika primatelja. Model se sastoji od slobodnog i vezanog morfema, ali se vezani morfem u replici zamjenjuje morfemom iste funkcije i značenja iz inventara jezika primatelja. Rezultat potpune adaptacije na morfološkoj razini jest replika potpuno integrirana u sustav jezika primatelja. Novih primjera potpune transmorfemizacije je malo jer novi anglizmi uglavnom predstavljaju neadaptirane i neintegrirane engleske riječi u hrvatskom.

Imenice se integriraju u deklinacijski sustav jezika primatelja i sklanjaju se po paradigmi ovisno o rodu. Velik broj engleskih posuđenica imenica u hrvatskom određuje svoj novi (gramatički) rod prema suglasničkom dočetku u nominativu singulara jer su u hrvatskom mnoge imenice na suglasnik muškog roda. Posuđenice koje završavaju na suglasnik, a koje su u engleskom bile srednje roda, prelaze u muški rod. Po istom principu koji se naziva *tendencija muškog roda*, engleske posuđenice u hrvatskom jeziku koje završavaju na *–o* muškoga su roda. Posuđenice na *–i* odnosno *–u* muškoga su roda prema tendenciji muškog roda, ali spadaju u morfološke inovacije jer se ne uklapaju u sustav roda u hrvatskom. U hrvatskom kao jeziku primatelju formalne oznake roda jesu nastavci za određivanje roda: *-Ø, -a, -o*. Određivanje roda posuđenica pomoću formalne oznake roda znači potpunu

transmorfemizaciju jer je to proces u kojem se transfonemizirani oblik modela dodaje vezani morfem jezika primatelja, odnosno vezani morfem *–a* koji u hrvatskom u pravilu označava ženski rod. Vezani se morfem *–a* dodaje i u onim slučajevima kad je u engleskoj imenici modelu ženski rod već označen formalnom morfološkom oznakom za ženski rod, engleskim vezanim morfemom *–ess* (*steward-ess: stjuard-es-a*).

Morfološka adaptacija engleskog glagola u glagolsku posuđenicu u hrvatskom mnogo je složenija nego adaptacija imenice. Budući da engleski glagoli nemaju glagolskog infinitivnog dočetka po kojem bi se razlikovali od drugih vrsta riječi, glagolski anglizmi formiraju svoje osnovni oblik po pravilima tvorbe glagola u hrvatskom. Kako je u većini europskih jezika osnovni oblik glagola infinitiv koji se sastoji od osnove i glagolskog dočetka, prvi se stupanj morfološke adaptacije glagola tiče izbora infinitivnog formanta. Naime, u hrvatskom postoji veći broj infinitivnih formanata za tvorbu glagola. Na primjer *–a-ti* (boksati), *-ova-ti* (spelovati), a osim domaćih infinitivnih formanata mogu se upotrijebiti i formanti preuzeti iz jezika posrednika koji ulaze u nove hibridne tvorevine infinitivnih dočetaka, primjerice *-ira-ti* (nokautirati, šutirati). Engleski se glagolski sustav razlikuje od hrvatskog i po tome što nema kategorije glagolskog vida. Prema tome, kad se u hrvatski morfološki sustav preuzima engleska glagolska posuđenica, pri njenoj se adaptaciji pojavljuje i problem označavanja glagolskog vida. Prema svojoj mogućnosti da izraze glagolski vid, engleske posuđenice mogu se podijeliti na one glagole koji vid izražavaju kontekstom, bez morfološke oznake i glagole koji prefiksom ili infiksom određuju svoj vid. Tijekom primarne adaptacije, procesa formiranja osnovnog oblika replike, engleske glagolske posuđenice stječu ograničenu sposobnost izražavanja kategorije glagolskog vida. Morfološki integrirani kroz potpunu transmorfemizaciju glagolski anglizmi ulaze u tri kategorije: svršeni, nesvršeni i dvovidni, ali se svršeni glagoli razlikuju od nesvršenih samo po značenju, a ne i po obliku, dakle nisu morfološki označeni. Tijekom sekundarne adaptacije koja obuhvaća dodatni proces adaptacije replike nakon njezine integracije u sustav jezika primatelja, neki integrirani glagolski anglizmi mogu u jeziku primatelju nastaviti svoj razvoj i zadobiti morfološku oznaku za svršeni vid (prefiks) identičnu oznaci koju imaju glagoli u hrvatskom, na primjer *s-kulirati (se).*

Posljednja je *morfološka prilagodba pridjeva.* Engleske pridjevske posuđenice u hrvatskom jeziku tvore dvije skupine. Prva se sastoji od pridjeva koji su neposredno preuzeti iz engleskog. Dok su neki među njima neadaptirani i spadaju u strane riječi u hrvatskom (*dry, fake, juicy*), drugi su adaptirani u primarnoj adaptaciji na fonološkoj i morfološkoj razini te predstavljaju kompromisne replike jer su zadržali sve morfološke osobine engleskih pridjeva (nepromjenjivost), a nisu preuzeli glavne karakteristike pridjeva u hrvatskom: označavanje roda, broja i padeža. Njihov se osnovni oblik formira nultom transmorfemizacijom jer imaju nulti vezani morfem. Potpuno neadaptirani ili pak djelomično adaptirani engleski pridjevi ove skupine rabe se i u atributivnoj i u predikativnoj funkciji. Premda se pridjevske posuđenice ove skupine ne uklapaju ni u sustav pridjevske komparacije hrvatskih pridjeva već tvore komparativ opisno pomoću *više* (više *fit*), među novijim posuđenicama, i to u publicističkom stilu, nalazimo oblik *najkulji* (od eng. *cool*). U drugoj se skupini nalaze pridjevi koji su proizvod sekundarne adaptacije jer su izvedeni od osnovnog oblika neke već adaptirane engleske posuđenice imenice pomoću pridjevskih formanata u morfološkom sustavu hrvatskog jezika: *-an, -ov, -ski* te imaju sve spomenute morfološke osobine hrvatskih pridjeva (*rekord-an, lord-ov, darker-ski*). Za razliku od prve skupine, pridjevske posuđenice na navedene formante, kad se upotrijebe atributivno ili predikativno, dobivaju oznake roda imenice na koju se odnose, a u padežnim odnosima u singularu i pluralu primaju padežne nastavke u skladu s imenom koju označuju.

Može se zaključiti da je formiranje morfološkog oblika anglizma složen proces koji obuhvaća i promjene koje se reguliraju transmorfemizacijom i promjene koje se pojavljuju u morfološkim kategorijama karakterističnim za pojedine vrste riječi. To osobito vrijedi za one kategorije po kojima se jezik primatelj razlikuje od jezika davatelja.

4.2.4. Semantička prilagodba anglizama u hrvatskom jeziku

„*Semantika je grana lingvistike koja proučava pojedine riječi, njihove oblike i grupacije kao nosioce određena značenja te kao sredstva za označivanje predmeta, pojava i odnosa u materijalnom i duhovnom svijetu, utvrđuje glavne procese koji vode do promjena u značenju riječi*“. (Anić, 2006, str. 1388)

Pri integraciji engleskih modela u sustav hrvatskog jezika pojavljuju se i različite promjene na semantičkoj razini. Iako je suženje značenja najčešća promjena u jezičnom posuđivanju, u korpusu engleskih riječi koje su ušle u sustav hrvatskoga jezika uočljiv je velik broj primjera nulte semantičke ekstenzije, to jest replika koje zadržavaju nepromijenjeno značenje modela. Razlog tome je dvostruk. S jedne strane, riječ je o izrazima koji pripadaju stručnim terminologijama i žargonima, a s druge strane, veli broj engleskih riječi potječe iz engleskih modela koji su i sami neologizmi, dakle nove riječi koje još nisu stigle razviti sekundarna i/ili dodatna značenja.

Mnogobrojne engleske riječi, odnosno njihove replike u hrvatskom, pripadaju različitim semantičkim poljima među kojima su tehnologija, sport i rekreacija, glazba i ples, moda, reklama i kozmetika, zdravlje i kultura življenja te društvene pojave.

Primjeri: *chat room* (mjesto na internetu s kojeg korisnici šalju i odmah primaju poruke tako da zapravo razgovaraju dok su na internetu)

bungee jumping (skakanje s npr. mosta pri čemu su skakačeve noge pričvršćene gumenim konopom za odskočno mjesto tako da skakač nakon skoka poskakuje u zraku)

unplugged (koji se odnosi na glazbene nastupe bez električnih gitara i elektroničkih pomagala)

makeover (mijenjanje, obično uljepšavanje čijeg izgleda pomoću odjeće, frizure, šminke)

last minute (turistički aranžmani koji se dogovaraju u posljednji čas pa se prodaju po sniženim cijenama)

brainstorming (intenzivna rasprava s ciljem da se riješi neki problem ili prihvate nove ideje)

Ovdje dolazi do suženja i proširenja značenja anglizama.

Suženje značenja obuhvaća promjenu od više značenja na jedno značenje (*suženje broja značenja*) odnosno od općeg značenja na specijalizirano značenje (*suženje polja značenja*). Dok su primjeri suženja polja značenja vrlo rijetki, suženje broja značenja vrlo je česta semantička promjena u procesu jezičnog posuđivanja jer se riječ najčešće preuzima radi potrebe imenovanja preuzetog predmeta ili pojma iz jezika davatelja, a to je obično samo jedno značenje.

Za razliku od spomenutih semantičkih promjena, *proširenje značenja* uvjetovano je potpunom integracijom posuđenice u leksički sustav jezika primatelja u kojem se posuđena riječ razvija neovisno o svom izvoru. Međutim, engleske riječi koje se upotrebljavaju u hrvatskom u novije vrijeme još se nisu stigle integrirati u leksički sustav hrvatskoga jezika i razviti dodatna značenja. Primjeri engleskih riječi koje su uz svoje ili uz više svojih izvornih značenja razvile i neka nova pojavljuju se u publicističkom stilu i razgovornom jeziku, najčešće u razgovornoj komunikaciji mladih ljudi urbanih sredina. U procesu proširenja značenja pojavljuje se također znatan broj pseudoanglizama, dakle riječi koje su nastale od engleskih elemenata, ali koje u takvu obliku i/ili značenju nisu potvrđene u engleskom.

5. NOVINARSKO-PUBLICISTIČKI STIL

Novinarsko-publicistički stil jedan je od pet funkcionalnih stilova hrvatskoga jezika uz znanstveni, administrativno-poslovni, književnoumjetnički i razgovorni stil. U ovom je radu važan novinarsko-publicistički stil jer anglizme proučavamo u novinskim tekstovima. Silić (2006) novinarsko-publicistički (žurnalistički) stil opisuje kao najsloženiji funkcionalni stil hrvatskoga standardnog jezika te navodi kako neki novinarstvo razlikuju od publicistike. Nadalje navodi kako novinarstvo smatraju pisanjem i izdavanjem dnevnih i periodičnih novina, a publicistiku tiskanim materijalom aktualnog kulturnog, književnog i društveno-političkog života u dnevnim i periodičnim listovima, časopisima i zasebnim tiskovinama. Međutim, novinarstvo nije samo područje pisane već i slušane i gledane aktualne informacije. U skladu s izrečenim, možemo zaključiti kako se to odnosi na novine, radio, televiziju pa i sam internet. Upravo su novinari ti koji prenose vijesti krajnjim korisnicima, odnosno, čitateljima, slušateljima i gledateljima, ovisno o tome prenosi li se ta vijest putem novina, radija ili televizije.

Silić (2006) navodi opće funkcije novinarskih medija (novina, radija i televizije), a to su informativna, propagandna, popularizatorska, prosvjetiteljska, agitativna, pedagoška i zabavna funkcija. Prema autoru, zadaća im je da obavješćuju o suvremenim zbivanjima, da šire učenja o društvu, kulturi, politici, vjeri, da rade na pridobivanju ljudi za kakvu djelatnost, da prosvjećuju i poučavaju, da odgajaju i da, u krajnjem slučaju, zabavljaju.

Prema Siliću (2006), ono po čemu se novinarski stil razlikuje od svih ostalih funkcionalnih stilova jesu naslovi. Silić ističe kako je njihova uloga takva da vrlo često o njima samima ovisi hoće li se novine pročitati. Zato se i opremaju tako da privuku čitatelje, a to se može postići posebnim pismom, na posebnu mjestu, s ključnim riječima, s riječima ekspresivna značenja, s karakterističnim rečeničnim i interpunkcijskim znakovima, uporabom anglizama…

Po svom sadržaju i po načinu na koji je taj sadržaj ostvaren možemo ih podijeliti na nominativne, informativne i reklame. Nominativnim se naslovima imenuje sadržaj pa u njima glavnu ulogu imaju imenske riječi, odnosno imenice i pridjevi. Glagolske su riječi i glagolski oblici lišeni radnje i vremena (*Pariz na dva*

kotača…). Informativnim se naslovima prenosi sadržaj pa u njima glavnu ulogu imaju glagoli, glagolski oblici, glagolska vremena, upitne riječi i načini prijenosa vijesti o sadržaju rečeničnim znakovima (*Kako i gdje se osigurati, Arapi s hrvatskim putovnicama…)*.

„ *Reklamnim se naslovima nudi sadržaj, pa u njima glavnu ulogu imaju poticajne (sugestivne) riječi, poticajna (sugestivna) sredstva (različita karaktera) i načini iskazivanja poticajnosti (sugestivnosti): imperativi, upitnici, usklični*ci, *crtice itd.*". (Silić, 2006, str.90)

Silić (2006) nadalje smatra da se i u novinarsko-publicističkom stilu pojavljuju ustaljeni izrazi koji će se takvima prepoznati kad budu upotrijebljeni u funkcionalnim stilovima kojima inače ne pripadaju. Takve ustaljene izraze u novinarsko-publicističkom stilu nazivamo *žurnalizmima*. Riječi za žurnalizme novinarsko-publicistički stil crpi iz politike, sociologije, prava, itd. Unatoč tome, svaki bi novinar (novinski, radijski i televizijski) trebao voditi računa o tome da upotrebljava prvenstveno hrvatske riječi. Uzmemo li bilo koji dnevni list u ruke, na prvi ćemo pogled uočiti mnogo anglizama u upotrebi koje lako mogu zamijeniti hrvatske riječi. Silić (2006) ne smatra uporabu anglizama problematičnom već gramatičku upotrebu.

6. O TEORIJI NAZIVLJA U HRVATSKOM JEZIKU

S obzirom na to da je središnja tema ovog rada analiza anglizama u medijskom nazivlju, potrebno je objasniti sam pojam nazivlje. Za to će nam poslužiti knjiga *Terminološki priručnik* (1998), autorice Milice Mihaljević.

Autorica navodi kako je naziv *terminologija* višeznačan, a označava sustav naziva (termina) nekog područja, znanost o nazivima te publikaciju u kojoj su prikazani nazivi. Kad označava sustav naziva, terminologija je istoznačna s nazivljem. „ *Nazivlje je sustav naziva koji se upotrebljavaju u određenom znanstvenom, tehničkom ili umjetničkom području*.“ (Mihaljević, 1998, str. 7). Pri sređivanju nazivlja, jednom se od istoznačnih naziva daje prednost pred drugima. Mihaljević (1998) navodi načela prema kojima se to radi, mi ćemo navesti samo neka:

1. domaće riječi imaju prednost pred stranima;
2. nazivi latinskog i grčkog porijekla imaju prednost pred nazivima preuzetim iz engleskog, francuskog, njemačkog;
3. prošireniji naziv ima prednost pred manje proširenim;
4. naziv koji je korisnicima prihvatljiviji ima prednost pred nazivom koji je manje prihvatljiv;
5. naziv mora biti usklađen s (fonološkim, morfološkim, tvorbenim, sintaktičkim) sustavom hrvatskoga književnoga jezika;
6. kraći nazivi imaju prednost pred duljim.

Prvo nam načelo pokazuje prisutnost purističkog stava, odnosno, domaće riječi imaju prednost pred stranima. Međutim, već treće načelo pokazuje neskladnost. Ako prošireniji naziv ima prednost pred manje proširenim, postavlja se pitanje je li u redu upotrebljavati npr. riječ *printer* umjesto *pisač*. Mihaljević ističe kako upravo posuđivanje stranih riječi dovodi do njihove prevlasti nad domaćim riječima. Očekivano je da će novi termini uči u sustav hrvatskog jezika, no upitno je hoće li ti termini biti korišteni u „posuđenom“ obliku ili će prevladati hrvatska riječ.

7. ANALIZA KORPUSA

7.1. Uvodno određenje korpusa

Broj anglizama u hrvatskome je jeziku prilično velik pa je analizu valjalo ograničiti na malen korpus dostupan velikom broju govornika hrvatskog jezika. Korpus ovog rada čini sedam brojeva Večernjeg lista te sedam brojeva Jutarnjeg lista, hrvatskih dnevnih novina. Ove su dnevne novine odabrane za analizu iz razloga što su dostupne veliko broju čitatelja te sadrže raznolikost priloga i rubrika. Razlog više odabiru upravo tih dnevnih novina je i taj što velik broj čitatelja posjećuje i njihove mrežne stranice, vecernji.hr i jutarnji.hr. U tim dnevnim novinama možemo naići na obrazovne, obavještajne te zabavne sadržaje. U skladu s time, za očekivati je da ćemo pronaći velik broj anglizama u svim navedenim sadržajima. Naša će analiza anglizama biti usmjerena na medijsko nazivlje te ćemo pokušati pronaći dostojne hrvatske riječi koje su zamijenjene anglizmima.

7.2. Analiza medijskog nazivlja

7.2.1. O medijskom nazivlju

Opačić u knjizi *Hrvatski u zagradama. Globalizacijske jezične stranputice* (2006) piše o ulozi engleskog jezika danas, znanju hrvatskog jezika i o samom jeziku te o odgovornosti prema pisanoj i izgovorenoj riječi. Negoduje zbog mnogo anglizama u hrvatskom jeziku te pretjeranom korištenju anglizama. Posebice naglašava pretjerano korištenje anglizama upravo u medijskom nazivlju. Ističe kako mediji vrve od anglizama umjesto da se koriste dostojne hrvatske riječi. U često slučajeva, anglizme ne razumiju svi čitatelji, posebice ne čitatelji starije životne dobi. Opačić navodi kako su mediji ti koji „ *dizajniraju i mišljenje, i ukus, i potrebe i moral*“ (2006, str. 5). Autorica je navela velik broj anglizama koji se koriste u medijima, a mnoge od njih smo pronašli u Jutarnjem listu i Večernjem listu.

Ona je u svojoj knjizi *Hrvatski ni u zagradama. Globalizacijska jezična teturanja* (2012) , koja je nastavak na prethodno spomenutu knjigu, navela podosta novih

anglizama koji se često koriste u medijima, a imaju dostojnu zamjenu u hrvatskom jeziku (*show, blues, PR, brand*…).

7.2.2. Anglizmi u medijskom nazivlju

U ovom ćemo se dijelu usredotočiti na anglizme na četiri područja koja obiluju anglizmima i kojima su govornici hrvatskog jezika neprestano izloženi. Radi se o sportskom i političkom nazivlju te anglizmima na području zabave i mode. Analiza anglizama u medijskom nazivlju pokazala je da upravo na području zabave i mode ima najviše anglizama u ulozi hrvatskih riječi, ali sve se više anglizmi upotrebljavaju i u sportskom, a posebice u političkom rječniku. Pokazat ćemo koji se anglizmi najviše pojavljuju te navesti prikladne domaće riječi za te anglizme.

7.2.3. Sport

Prvo područje koje ćemo analizirati bit će sportsko nazivlje.

Fraza „…*igrača Napolija treba respektirati*…“ jasna je svima, ali bi zasigurno bolja riječ od *respektirati* bila *poštivati* ili *uvažavati* (prema, Aniću, 2006). Nailazimo i na frazu *happy end* koja je u jednom članku napisana kao hepiend te je posve nepotrebna jer se to moglo izraziti kao *sretan završetak*. *Pole position* u utrci formula nije posebno naglašeno ni pisano kurzivom,a trebalo bi biti s obzirom da ni na koji način nije prilagođeno hrvatskom jeziku. Umjesto engleskog izraza, mogao se koristiti izraz startno mjesto jer je značenje isto (mjesto s kojeg se kreće, starta). Anglizam koji se često javlja je *derbi* koji se može zamijeniti hrvatskom riječju utakmica. Unatoč tome što postoji hrvatska riječ za navedeni anglizam, sve se češće koristi derbi, kako u novinskim člancima tako i na internetu i na televizijskim programima. Anglizam *skaut* u Anićevu rječniku (2006) ima zamjenicu izviđač, no u sportskim se rubrikama gotovo uvijek koristi spomenuti anglizam. Riječ *lider* javlja se na svakodnevnoj bazi, bilo na političkom ili sportskom području. Lider u Anićevu rječniku (2006) biva objašnjen kao vođa te bi se navedena hrvatska riječ trebala i koristiti na svim mjestima gdje je korišten pojam lider. U sportskom članku

nailazimo na anglizam *sprint* koji je u Anićevu rječniku (2006) objašnjen kao utrkivanje najvećom mogućom brzinom na kratkoj udaljenosti. U članku se anglizam spominje uz riječ završni (završni sprint) pa bi se jednostavnim hrvatskim riječima to moglo izreći kao završni dio utrke iako je pojam sprint velikom dijelu čitatelja poznat pa im je lako zaključiti o čemu se radi. U sportskom se rječniku zasigurno može naći anglizam *transfer* koji nalazimo i u novinskom članku Jutarnjeg lista, a on označava prelazak sportaša u drugi klub. *Play-off* je još jedan od tipičnih engleskih fraza koje se koriste u sportu, a na hrvatskom bi se to moglo izreći kao doigravanje, no mnogima je zvučnije koristiti engleski naziv. Naišli smo i na nama dotad nepoznat pojam *sparing-partner* te u Anićevu rječniku (2006) pronalazimo objašnjenje kako je to izabrani protivnik na treningu. Također, *trademark* utakmica također nam je bila nepoznanica te smo se poslužili Engleskim rječnikom (2006) kako bi razumjeli samu riječ. Rječnik *trademark* opisuje kao nešto što je tipično za osobu ili stvar te zaključujemo kako je utakmica obilježena golom određenog igrača. Anglizam koji je zasigurno nama bio najzanimljiviji u samoj upotrebi je *fifti-fifti izgledi*. Osim što je ortografski prilagođen hrvatskom jeziku, zanimljiva je upotreba engleskog jezika, a vrlo se lako moglo napisati da su izgledi izjednačeni, no korištenje ovog izraza donosi zvučnosti same vijesti. *Hat- trick* je izraz koji se koristi u sportskom žargonu, a znači da je neka osoba postigla tri pogotka.

To su anglizmi koje smo pronašli u sedmodnevnom ciklusu Jutarnjeg lista i Večernjeg lista u rubrikama vezanim za sport.

7.2.4. Politika

Političke su rubrike u dnevnim novinama najzastupljenije, a to je vidljivo i *u Jutarnjem* i u *Večernjem listu*. Upravo zbog toga što se o tome najviše piše, nismo iznenađeni količinom anglizama u tom području.

Cijela rubrika navedenog dnevnog lista nosi naziv *biznis*. U Anićevu rječniku (2006) pod pojmom biznis nalazimo objašnjenje posao, poduzeće, trgovina. Prednost bi trebala imati hrvatska riječ posao jer se u toj rubrici obrađuju teme upravo iz tog područja iako je riječ biznis već široko prihvaćena i iako je ortografski prilagođena. Demografska *revitalizacija* zemlje u sebi nosi pojam revitalizacija koji se može zamijeniti hrvatskom riječi oživljenje. *Revolving door* u Engleskom rječniku (2006) objašnjeno je kao *entrance to a public building*. Takvo objašnjenje nije u skladu s tekstom u članku. Prema tekstu se navodi kako se u nekim tvrtkama zapošljavaju osobe bez prije raspisanog natječaja. Umjesto navedene fraze koja nije prilagođena ni na koji način, lako se mogao koristiti izraz „razgovor u četiri oka“ jer se o tome zapravo i radi. Koristeći engleske riječi mnogi čitatelji ne mogu shvatiti o čemu se radi bez čitanja cijelog članka. U rečenici „…*ovi su izbori demonstracija demokracije*…“, nepotrebno je korištena riječ demonstracija. Jednostavnim se rječnikom to moglo reći da izbori predstavljaju demokraciju iako je demonstracija već prihvaćena riječ kao domaća. Nekoliko puta nailazimo na riječ *intervju* koja je ortografski prilagođena hrvatskom jeziku, a značila bi razgovor s nekom osobom. „ *Nova strategija HDZ-a je spin da se prikriju neuspjesi Vlade*“; uočavamo englesku riječ *spin* koja u Anićevu rječniku ima više značenja (unutrašnja kutna količina gibanja elementarne čestice ili sustava čestica; čestice imaju ili cijeli ili polovični kvantni broj spina; u tenisu i stolnom tenisu udarac kojim se loptica zarotira, rotacija usmjerena naprijed; rotacija loptice oko svoje osi). Iz članka saznajemo kako se *spinovi* puštaju kao bi se prikrili neuspjesi Vlade pa prema tome možemo zaključiti da se engleska riječ *spin* mogla zamijeniti krivim informacijama iako to značenje nije u Anićevu rječniku. Smatramo da bi na taj način javnost odmah shvatila o čemu se radi. Sljedeći anglizam je *inženjering* koji je tipičan primjer pseudoanglizma upravo zbog nastavka –ing. Taj je anglizam opće prihvaćen u hrvatskom jeziku te se upotrebljava u svim sferama.

Lobirati je glagol koji na hrvatskom jeziku znači promicati neku ideju, politički pokret, državne interese i slično pa se taj anglizam može zamijeniti nekim od spomenutih rješenja. Nadalje se spominje i pojam *lobist* koji je općeprihvaćen u hrvatskom jeziku.

Iako nismo iznenađeni količinom anglizama u političkim rubrikama, upravo je to područje gdje bi anglizama trebalo biti u najmanjoj mjeri. Štoviše, ovdje se anglizmi ne bi trebali koristiti uopće upravo zbog tema o kojima se piše na ovom području i zbog čitatelja koji su pretežito starije životne dobi koji ne znaju engleski jezik te im anglizmi samo otežavaju razumijevanje pročitanog.

7.2.5. Zabava

Najčešći anglizmi na području zabave su oni iz svijeta glazbe. U želji za što većim uspjehom na svjetskoj sceni, mnogi pjevači odabiru pjevati na stranom jeziku, najčešće je to engleski jezik, upravo iz razloga kako bi se približili globalnoj publici i postali zamijećeni. Engleski je danas glavni jezik glazbe stoga ne čudi što sve veći broj glazbenika djeluje pod nekim stranim imenom. Pregledavajući Jutarnji i Večernji list, našli smo na velik broj anglizama.

HRT-ov show „*The Voice*“ jedan je od najočitijih primjera. Sama riječ *show* ne bi trebala imati mjesta u hrvatskom jeziku, međutim, sve češće se ta riječ nalazi u svim medijima, od novina do televizijskih i radijskih reklama. Riječ *show* možemo zamijeniti vrlo lako hrvatskom riječju emisija,a ako se već koristi u engleskom obliku, mora biti pisana kurzivom. S tom riječi nailazimo na mnogo kombinacija, npr. *reality show, showroom, motoshow* i slično. Sklop riječi „*The Voice*“ pokazuje upravo tu povodljivost za stranim riječima. U doslovnom prijevodu, *the voice* znači glas. S obzirom na to da se u emisiji radi o natjecanju pjevačkih talenata, nema razloga da se emisija ne zove „ Glas“. Ista situacija je i s emisijom „ *Big Brother*“, odnosno, *„Veliki Brat*“. U istom se članku spominje riječ *trash* koja je pisana pod navodnicima, a u Engleskom rječniku (2006) ima značenje smeće. U članku je ta riječ i pisana u kontekstu smeća pa je trebalo i hrvatsku riječ koristiti. Kasnije nailazimo i na treš filmove gdje je anglizam pisan u prilagođenom obliku. Anglizam koji u sebi sadrži dvije engleske riječi je *event menadžerica* gdje je prvi dio preuzeti izvorno dok je drugi dio prilagođen

fonološki i morfološki. U Anićevu rječniku (2006) nalazimo objašnjenje za *menadžer*, a u Engleskom rječniku (2006) nalazimo objašnjenje za *event*. U skladu s time, na hrvatskom bi to značilo voditelj događanja pa bi se time i trebalo koristiti. Anglizam na koji smo naišli bilo u izvornom engleskom ili prilagođenom obliku je *exkluzivan* tj. *ekskluzivan*. Hrvatska riječ koja je sasvim prihvatljiva za ovaj anglizam je izuzetan, poseban te bi se one i trebale koristiti. Taj se anglizam koristio i kao ime emisije Exkluziv. *Vestern* označava događaje s američkog Divljeg zapada te u hrvatskom nema riječi koja bi zamijenila taj anglizam. *Remake* je anglizam koji se veže uz razne pojmove (remake filma, pjesme, knjige) a odnosi se na novu verziju nečega. Glazbeni se žanrovi javljaju u izvornom engleskom obliku, ali i u prilagođenom. Jedan od njih je *rock*, ali nerijetko ga nalazimo u obliku rok te *rock'n'roll*, zatim *pop* glazba, *jazz, blues, funk* i *rockabilly*. U sklopu glazbe, spominje se i *comeback* pjevačke zvijezde što možemo zamijeniti hrvatskom riječi povratak. Isto tako, uz glazbu se spominje i *frontmen* što se u hrvatskom jeziku može izreći kao glavni pjevač. *Feedback* publike postao je dio svakodnevnog vokabulara, posebice mlađe generacije, a označava povratnu informaciju. Upravo zbog toga što se velik broj starijih čitatelja ne koristi engleskih jezikom, novinari bi trebali koristiti hrvatsku riječ koja je svima jasna i odnosi se na isto- reakciju publike na neki proizvod ili uslugu. Riječ *fan* koja u Engleskom rječniku ima značenje obožavatelj pojavljuje se na području glazbe, ali sve češće se čuje i u sportskom vokabularu.

7.2.6. Moda

Svijet mode, kao i ranije spomenuti svijet glazbe, obiluje anglizmima. Osim što se upotrebom anglizama pokušava privući veći broj čitatelja, neki anglizmi čak ni nemaju dostojnu hrvatsku zamjenu. Pronašli smo nekoliko anglizama koji se često spominju, a sastavni su dio svakodnevnog života mnogo ljudi.

Prvi anglizam na koji smo naišli je *brend* koji je ortografski prilagođen hrvatskom jeziku, ali često nailazimo i na izvorno pisanu riječ *brand.* U Anićevu rječniku (2006) na nailazimo ni na brand ni na brend, no u Engleskom rječniku (2006) pronalazimo objašnjenje marka/ ime proizvoda, zaštitni znak, vrsta robe. U istom se članku spominje i *marketinški brand* gdje uočavamo da je pojam marketinški prilagođen na morfološkoj i fonološkoj razini dok je brand ovog puta pisan kao izvorna engleska riječ. U ovom članku nailazimo na još jedan pseudoanglizam *marketing* koji ni na koji način nije prilagođen hrvatskom jeziku,a nije ni pisan kurzivom. Iako je taj pseudoanglizam općeprihvaćen u hrvatskom jeziku, trebao bi se izbjegavati te upotrebljavati hrvatske istoznačnice prodaja, propaganda ili reklama, a ako se već koristi, on mora biti pisan u kurzivu. Članak završava sa *street style* koju doslovno prevodimo kao *ulična moda* te bi se hrvatski naziv i trebao koristiti. *Imidž* je anglizam koji se javlja na svakodnevnoj bazi i neizostavan je, posebice kod mladih, a dostojna hrvatska riječ je izgled. *Dizajn* je jedan od najčešćih anglizama u hrvatskom jeziku, a u Anićevu rječniku (2006) objašnjen je kao crtež, nacrt. U nastavku članka nailazimo i na *dizajnera* (osoba koja se bavi dizajnom) te *dizajniranje* koje je tipičan primjer pseudoanglizma. *Glamur* koji u hrvatskom jeziku ima zamjene u obliku sjaj, raskoš, blještavost uzima zamah te postaje dio vokabulara sve više ljudi. U posljednje vrijeme, veliku pozornost hrvatske javnosti mlađe životne dobi zaokupili su članci o *plus size* modelima. Radi se o punašnijim osobama koje su uspješne u bavljenju modom.

Svi se navedeni anglizmi javljaju u oba dnevna lista u nekoliko članaka.

8. ZAKLJUČAK

Tema ovog rada odabrana je zbog sve raširenije pojave anglizama u svim sferama hrvatskog jezika. Cilj ovog rada bio je analizirati anglizme na području medijskog nazivlja u dva dnevna lista u ciklusu od sedam dana. Ovaj je period odabran jer će se na taj način dobiti detaljan pregled najčešćih anglizama koji se pojavljuju u raznim rubrikama i prilozima. Nakon uvodnog teorijskog određenja pojmova jezičnog posuđivanja i jezičnog purizma, objasnili smo vrste anglizama te načine prilagodbe u hrvatskom jeziku. Zatim smo objasnili novinarsko- publicistički stil koji je važan za ovaj rad upravo zbog toga što anglizme prikupljamo iz dnevnih novina koje su dostupne velikom broju čitatelja te je njihova zadaća informirati, obrazovati, ali i zabaviti. Novine pišu o mnogim temama kao što su politika, sport, svijet zabave i mode te računalstvo. Analiza je pokazala da je najveći broj anglizama prilagođen ortografski, ali da se često koriste i riječi preuzete u svom izvornom obliku. Mnoge od tih riječi nisu pisane kurzivom kako bi trebale biti već su pisane kao da nije riječ o stranim riječima. Analizom smo utvrdili da je najveći broj anglizama prisutan na području mode te još više na području zabave. Većina se navedenih anglizama javlja po nekoliko puta u raznim člancima. Zanimljivo je i to da se oni javljaju u člancima koji govore o istoj temi u oba dnevna lista. Spomenuti anglizmi potvrđuju činjenicu da se dostojne hrvatske riječi lako izbacuju iz svakodnevnog govora te se uzimaju anglizmi. Razlog tome vidimo upravo u ulozi medija, posebice novina i interneta. Svakodnevno smo izloženi poplavi stranih riječi, najviše anglizama, te se sve manje nalazi otpor tome, a sve se lakše prihvaćaju anglizmi čak i onda kad postoji sasvim prikladna hrvatska riječ. Analiza pokazuje da se hrvatske riječi istiskuju iz upotrebe, a upravo to je ono što treba spriječiti kako hrvatski jezik jednog dana ne bi postao „mrtvi“ jezik.

POPIS LITERATURE

1. Anić, V. (2006). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb, Novi Liber.
2. Babić, S. (2001). *Hrvatska jezikoslovna prenja*. Zagreb, Nakladni zavod Globus.
3. Babić, S. (2004). *Hrvanja hrvatskoga. Hrvatski u koštacu sa srpskim i u klinču s engleskim.* Zagreb, Školska knjiga.
4. *Engleski rječnik* (2006). Zagreb, Mozaik knjiga d.o.o.
5. Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu*. *Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb, Školska knjiga.
6. Filipović, R. (1990). *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo-razvoj-značenje.* JAZU,Zagreb, Školska knjiga.
7. Katičić, R. (1992). *Novi jezikoslovni ogledi.* Zagreb, Školska knjiga.
8. Kostić-Bobanović, M. (2007). *Samoprocjena komunikacijske kompetencije na materinskom i stranom jeziku.* U: Granić, J. *Zbornik radova Jezik i identiteti- svezak 1* (str.220-226), Zagreb-Split, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku HDPL.
9. Mihaljević, M. (1998). *Terminološki priručnik*. Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
10. Mihaljević, M. (2003). *Kako se na hrvatskom kaže www? Kroatistički pogled na svijet računala.* Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
11. Muhvić-Dimanovski, V. (2005). *Neologizmi. Problemi teorije i primjene.* Zagreb, FF-press.
12. Nikolić-Hoyt, A. (2005). *Hrvatski u dodiru s engleskim jezikom.* Lelija Sočanac, Orsolya Žagar-Szentesi, Dragica Dragičević, Ljuba Dabo-Denegri, Antica Menac, Anja Nikolić-Hoyt. *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima: prilagodba posuđenica.* str. 179-205. Zagreb, Nakladni zavod Globus.
13. Opačić, N. (2006). *Hrvatski u zagradama. Globalizacijske jezične stranputice*. Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
14. Opačić, N. (2007a). *Hrvatski jezični putokazi: od razdraganosti preko straha do ravnodušnosti.* Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.

15. Opačić, N. (2007b). *Ususret pidžinaciji hrvatskoga jezika.* U. Granić, J. *Zbornik radova Jezik i identiteti- svezak 2* (str.411-418), Zagreb-Split, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingivistiku HDPL.
16. Opačić, N. (2012). *Hrvatski ni u zagradama. Globalizacijska jezična teturanja*. Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
17. Samardžija, M. (1993). *Jezični purizam u NDH.* Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada.
18. Silić, J. (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb, Disput.
19. Sočanac, L., Žagar-Szentesi, O., Dragičević, D., Dabo-Denegri, Lj., Menac, A., Nikolić-Hoyt, A., (2005). *Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima: prilagodba posuđenica.* str.9-17. Zagreb, Nakladni zavod Globus
20. Težak, S. (1999). *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni*. Zagreb, Tipex.
21. Jutarnji list. 18.4.2016. ur. Goran Ogurlić. god. 19., br. 6351. Zagreb
22. Jutarnji list. 19.4.2016. ur. Goran Ogurlić. god. 19., br. 6352. Zagreb
23. Jutarnji list. 20.4.2016. ur. Goran Ogurlić. god. 19., br. 6353. Zagreb
24. Jutarnji list. 21.4.2016. ur. Goran Ogurlić. god. 19., br. 6354. Zagreb
25. Jutarnji list. 22.4.2016. ur. Goran Ogurlić. god. 19., br. 6355. Zagreb
26. Jutarnji list. 23.4.2016. ur. Goran Ogurlić. god. 19., br. 6356. Zagreb
27. Jutarnji list. 24.4.2016. ur. Goran Ogurlić. god. 19., br. 6357. Zagreb
28. Večernji list. 18.4.2016. ur. Dražen Klarić. god. 57., br. 18763. Zagreb
29. Večernji list. 19.4.2016. ur. Dražen Klarić. god. 57., br. 18764. Zagreb
30. Večernji list. 20.4.2016. ur. Dražen Klarić. god. 57., br. 18765. Zagreb
31. Večernji list. 21.4.2016. ur. Dražen Klarić. god. 57., br. 18766. Zagreb
32. Večernji list. 22.4.2016. ur. Dražen Klarić. god. 57., br. 18767. Zagreb
33. Večernji list. 23.4.2016. ur. Dražen Klarić. god. 57., br. 18768. Zagreb
34. Večernji list. 24.4.2016. ur. Dražen Klarić. god. 57., br. 18769. Zagreb

Kratka biografska bilješka

Moje ime je Romana Kišić. Rođena sam 7.siječnja 1993.godine u Varaždinu. Osnovnu sam školu završila u Ludbregu, a srednjoškolsko sam obrazovanje nastavila u Prelogu, smjer ekonomist. Učiteljski sam fakultet završila u Čakovcu, modul odgojne znanosti. U slobodno se vrijeme bavim sportom, čitam knjige i gledam filmove.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Romana Kišić, izjavljujem da sam ovaj diplomski rad, na temu *Anglizmi u medijima*, izradila samostalno uz vlastito znanje, pomoć stručne literature te mentora.

Romana Kišić

U Čakovcu, lipnja 2016.

Izjava o javnoj objavi rada

NAZIV VISOKOG UČILIŠTA

_____

_____

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad

naslov

Anglizmi u medijima

vrsta rada

diplomski rad

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

_____

i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

U _____,

Ime Prezime

_____

OIB

_____

Potpis

_____